įžeminimo tinklus (2 pav.). Tarp permaišytų žemių rastas greičiausiai XX a. pradžios medalikėlis su tekstu: „Širdie Jėzaus pasigailėk mūsų“ ir Jėzaus atvaizdas. Kitoje pusėje – Marija su Kūdikiu ir tekstas: „Karaliene Šv. Skaplier melskis už mus“. Kapas 2 palenda po betoniniu XX a. I pusėje įrengtu pamatu, kuris naudotas kaip anga žibalui į rūsį pilti. Kapai 4, 5, 7 palenda po bažnyčios pamatu.

In the Vicinity of Church of the Discovery of the Holy Cross and its Belltower in Ilguva

The 2021 field evaluation in the vicinity of the Ilguva church and belltower (Šakiai District, W Lithuania) saw the excavation of 16.75 m^2. The test pits and trenches exposed stone foundations that were up to 70 cm thick. Test Pit 4 and Trench 1 yielded 7 burials dating to the 17th – mid-18th centuries (up until the construction of the wooden church in 1765). The heads were to the W except for the female in Burial 1 whose head was to the E. All had been interred in wooden coffins. The remains were uncovered at a depth of 1.2–1.55 m. Burials 1, 3, and 4 contained females, Burials 2 and 5 males, and Burials 6 and 7 minors 0–2 years old. 4 burials contained rosaries (Burials 1, 2, 4, 5), one added a cross (Burial 5), and another a cross and a medallion (Burial 4) (Figs. 1–2).

Monika Žėkaitė, Linas Girlevičius

Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčios Vilniuje aplinka

2021 m. tęsti archeologiniai tyrimai prie Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčios (UK 1093) Vilniuje, Savičiaus g. 15. Tyrimai vyko bažnyčios aplinkoje, prie PV jos dalies, neišlikusios žiemos zakristijos pamatų vietoje. Siekta nustatyti tikslią šio neišlikusio bažnyčios priestato vietą. Manyta, kad zakristijos liekanos gali būti stipriai apardytos tarybiniu laikotarpiu vykusių inžinerinių tinklų ir kitų statybų metu. Todėl tyrimus numatyta atlikti tik tose vietose, kurios yra svarbios nustatant buvusios zakristijos parametrus, bet būtų atokiau nuo šiuolaikinių inžinerinių tinklų trasų. Siekta nustatyti tikslias Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčios žiemos zakristijos liekanų vietas, taip pat nustatyti, ar tiriamosiose vietose esama archeologijos vertybių – archeologinio sluoksnio, archeologinių struktūrų; atidengti bažnyčios priestato liekanų požemines konstrukcijas jų įvertinimui.

Didesnės apimties tyrimai šioje bažnyčioje ir artimiausioje jos aplinkoje, t. y. prie pamatų, rūsio sienų, atlikti 2020 m. (T. Bajarūnas) (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 307–311). Buvo ištirtos 5 perkasos (59 m^2). Įžemis tirtoje teritorijoje yra 0,8–3,4 gylyje. Ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizontai datuojami XIV a. pabaiga – XV a., tačiau jie aptikti tik prie bažnyčios PR dalies tirtoje perkasoje 3. Bažnyčios rūsyje tirtoje perkasoje 1 aptiktas XVIII a. datuojamas varpas, žmonių kaulų iš suardytų kapų. Rūsyje tirtoje perkasoje 2 aptiktas XX a. I puse datuojamų plytomis grįstų grindų fragmentas. Perkasoje 3 tirtas nuo 80 cm storio kultūrinis sluoksnis, atkasti arkiniai bažnyčios pamatai. Prie bažnyčios Š fasado tirtoje perkasoje 4 aptiktas apie 1 m gylyje esantis mūrinis 2 m pločio ir nenustatyto ilgio požeminis statinys – galbūt laidojimui skirtas iki šiol nežinomas rūsys. Perkasos 4 išpjovoje aptikti XVIII ar XIX a. datuojami 2 kapai, įžemis dalyje perkasos pasiektas nuo 2,2 m gylio. Prie bažnyčios V dalies tirtoje perkasoje 5 aptikta XVI a. ar XVII a. I puse datuojamo gana gerai išlikusio mūrinio pastato liekanų, kasti XVII

ar XVIII a. piltiniai kultūrinio sluoksnio horizontai, įžemis perkasoje nepasiektas.

2021 m. žiemą tirti du 2x2 m dydžio šurfai. Jų vietos nustatytos su dabartiniu topografiniu planu derinant istorinius 1809 m. ir XX a. tarpukariu braižytus planus, kuriuose dar pažymėtas ieškomo priestato – žiemos zakristijos – kontūras. Priestatas, kurio liekanų ieškota, turimuose 3 planuose vaizduojamas gana panašiai, todėl preliminariai jo vietą, šurfų kasimo vietas nustatyti nebuvo itin sudėtinga. Tačiau parenkant vietą šurfams reikėjo atsižvelgti į esamas veikiančias komunikacijas, tarp kurių buvo ir gana seniai kloti abejotinos būklės aukštos įtampos elektros kabeliai.

Šurfas 1 tirtas vietoje, kur turėtų būti zakristijos V siena – prie įėjimo į bažnyčią iš PV pusės. Suardyti XX a. datuojami grunto sluoksniai šurfe tęsėsi iki 1,4–1,65 m gylio, juose aptikta ir nedaug archeologinių radinių: XVI–XVII a. datuojamų buitinės keramikos ir koklių fragmentų, žmonių kaulų iš suardytų kapų. Keraminių indų šukės – masiniai, Vilniaus kultūriniuose sluoksniuose dažnai aptinkami radiniai. Koklių šukės – smulkios, nenformatyvios. Giliau aptiktas ir ištirtas fragmentiškai išlikęs iki 25 cm bendro storio tamsiai pilkos, beveik juodos spalvos gruntas su smėlio priemaiša, kurio vidurinėje dalyje – iki 8 cm storio maišyto (suplauto? supustyto?) smėlio sluoksnis. Archeologinių radinių aptikta tik viršutinėje šio tamsaus sluoksnio dalyje. Tai XVI a. pabaiga – XVII a. I puse datuojami koklių fragmentai. Kokliai puošti reljefiniu augaliniu maureskos ornamentu. 1,7–1,8 m gylyje šurfo dugno pakraščiuose pasiektas apardytas smėlio įžemio paviršius. Įžemis suardytas vėlyvo XX a. perkasimo. Aptikti ir žiemos zakristijos mūrai (1 pav.). Šurfo R dalyje, žemiau elektros kabelių trasos, apie 60 cm gylyje nuo žemės paviršiaus atkastas P–Š kryptimis orientuotas iš įvairių formatų plytų, rištų kalkių skiediniu, sumūrytas pamatas, įgilintas iki 0,85–1,2 m. Atkastą mūrą tyrinėjusio architektūros eksperto Roberto Zilinsko nuomone, šis mūras datuojamas XVIII a. Tuo pačiu laikotarpiu veikiausiai datuojamas ir šurfo P dalyje aptiktas stipriai apardytas mūras. Jis yra statmenas anksčiau aprašytajam, yra iki 36 cm (išlikusio?) pločio, įgilintas iki įžemio paviršiaus lygio. Mūre taip pat yra

1 pav. Šurfe 1 atkastos žiemos zakristijos mūrinės liekanos, pasiektas įžemis iš V. D. Jovaišo nuotr.

Fig. 1. The masonry remains of the winter sacristy after reaching sterile soil in Test Pit 1, as seen from the W.

2 pav. Šurfe 2 atkastos žiemos zakristijos mūrinės liekanos iš V. D. Jovaišo nuotr.

Fig. 2. The masonry remains of the winter sacristy uncovered in Test Pit 2, as seen from the W.

įvairių formatų įvairiu laikotarpiu datuojamų degto molio plytų, rištų kalkių skiediniu. Vyrauja barokinių proporcijų plytos. Manoma, kad šis mūras taip pat datuojamas XVIII a. ir sietinas su Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčios statyba 1746–1768 m.

Šurfas 2 tirtas toje vietoje, kur turėtų būti zakristijos PR kampas – seniai įrengtos vejos pakraštyje. Pradėjus žemės kasimo darbus nustatyta, kad šurfo PR kampe esama didžiulio betono luito, kurio nepavyko iškelti ar suskaldyti. Šurfo Š dalyje surasta elektros kabelių trasa, kuri taip pat apribojo tyrimo plotą. Likusioje tirtoje šurfo 2 dalyje kultūrinis sluoksnis visiškai permaišytas griaunant zakristijos priestatą ir kitų žemės kasimo judinimo darbų metu. Permaišytame sluoksnyje aptikta XVII a. I pusės Švedijos moneta, rasta išmestose žemėse, pora XVI–XVII a. datuojamų indų šukių. Šukės – žiestų indų, tai masiniai minimo laikotarpio Vilniaus radiniai. Šurfe aptikta ir mūrinių konstrukcijų (2 pav.). Tai P–Š kryptimi orientuota plytų mūro siena, mūryta iš degto molio plytų, rištų kalkių skiediniu. Architektūros tyrėjo R. Zilinsko nuomone, šis mūras datuojamas XVIII a. Mūras įgilintas iki 1,9 m nuo žemės paviršiaus lygio. Išlieka tikimybė, kad čia galėjo būti rūsys, mat šurfo PV kampe, kur pavyko gruntą iškasti giliausiai, tokiame gylyje aptikta spėjamo akmenų grindinio liekanų. Giliau tirti tapo itin sudėtinga, o dėl kabančio betono luito – ir nesaugu, todėl šurfo 2 tyrimas nutrauktas. Zakristijos P sienos liekanų šurfe aptikti nepavyko, ji veikiausiai yra į P nuo šurfo 2 P sienelės. Apibendrinant žvalgomųjų tyrimų rezultatus galima teigti, kad jie buvo rezultatyvūs – abiejuose šurfuose aptikta ieškotos XVIII a. statytos bažnyčios priestato mūrinių liekanų, leidžiančių tiksliau lokalizuoti dabar tik fragmentiškai išlikusią žiemos zakristiją.

In the Vicinity of the Church of Blessed Virgin Mary of Consolation in Vilnius

In 2021, 2 test pits (totalling 7 m^2) were excavated beside the Church of Blessed Virgin Mary of Consolation, which was built at the site of a former 18th-century Orthodox church in the E part of Vilnius Old Town. The search

for the remains of the destroyed winter sacristy, one of the main reasons for the investigation, was successful as the remains of an 18th-century masonry wall were discovered (Figs. 1–2). By comparing the historical plans, the modern plans, and the archaeological data, the precise location of the sacristy was determined at the investigated site. The cultural layer was at least 1.7 m thick at the investigated locations and yielded a small quantity of 16th–17th-century archaeological finds.